

POSTANOWIENIE

Dnia 8 lipca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Demendecki (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Elżbieta Karska

SSN Mirosław Sadowski

w sprawie ze skargi S. U.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki
w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie w sprawie o sygn.
VI ACa 1901/23,

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w Warszawie

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 8 lipca 2025 r.,

oddala skargę.

Elżbieta Karska

Tomasz Demendecki

Mirosław Sadowski

UZASADNIENIE

Pismem z dnia 2 września 2024 r. (data prezentaty Sądu Najwyższego), S. U.
(dalej: „Skarżący”), reprezentowany przez pełnomocnika, złożył skargę na
przewlekłość postępowania Sądu Apelacyjnego w Warszawie w sprawie o sygn. VI
ACa 1901/23, wnosząc o:

1. stwierdzenie przewlekłości postępowania w powyższej sprawie;
2. przyznanie Skarżącemu od Skarbu Państwa odpowiedniej sumy pieniężnej, o
której mowa w art. 12 ust. 4 Ustawy o skardze na naruszenie prawa strony
do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki;

3. zasądzenie na rzecz Skarżącego od Skarbu Państwa zwrotu kosztów postępowania w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm o wynagrodzeniu adwokatów.

W uzasadnieniu skargi wskazano, że Sąd Apelacyjny w Warszawie rozpatruje apelacje w sprawie nakazania powrotu dzieci począwszy od czerwca 2023 roku. Obecnie od czasu przedstawienia sprawy Sądowi Apelacyjnemu upłynęło ponad 30 tygodni. Zgodnie z art. 11 Konwencji dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę sporządzonej w Hadze dnia 25 października 1980 r. nie podjęcie przez władze sądowe lub administracyjne decyzji co do powrotu uprowadzonych dzieci w ciągu sześciu tygodni od daty wpłynięcia wniosku może być traktowane jako zwłoka.

Długotrwała (blisko roczna) nieobecność rodziny w Danii w dotychczasowym kraju zamieszkania, jaka zaistniała wskutek uprowadzenia dzieci, spowodowała w konsekwencji utratę tytułu pobytowego w Dani przez samego wnioskodawcę będącego obywatelem Nigerii, którego podstawą był pobyt z rodziną. W konsekwencji Duńskie władze imigracyjne (Danish Agency for International Recruitment and Integration; The Immigration Appeals Board) nakazały wnioskodawcy opuszczenie terytorium Danii najpóźniej do dnia 23 listopada 2023 roku.

Pismem z dnia 18 września 2024 r. (data prezentaty Sądu Najwyższego), Prezes Sądu Apelacyjnego w Warszawie zgłosił swój udział w sprawie oraz wniośł o oddalenie skargi.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga nie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1725; dalej: „ustawa o skardze na przewlekłość”), strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej

prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania). Dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie albo czynności podjętych przez prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze w celu zakończenia postępowania przygotowawczego lub czynności podjętych przez sąd lub komornika sądowego w celu przeprowadzenia i zakończenia sprawy egzekucyjnej albo innej sprawy dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego. Dokonując tej oceny, uwzględnia się łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi, niezależnie od tego, na jakim etapie skarga została wniesiona, a także charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej złożoności, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania (art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość).

O przewlekłości postępowania można mówić zarówno wtedy, gdy sąd nie podejmuje żadnych czynności, jak i wtedy, gdy je podejmuje, ale są one nieprawidłowe i w ich następstwie dochodzi do zwłoki w rozpatrzeniu sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z 24 lutego 2016 r., III SPP 53/15). Na znaczenie sprawnego rozstrzygania sporów sądowych, jako jednego z elementów zagwarantowanego konstytucyjnie prawa do sądu, zwraca się uwagę w literaturze (S. Pikulski, J. Szczechowicz, Ludzki wymiar prawa a przewlekłość postępowania sądowego (w:) Księga Jubileuszowa Profesora Tadeusza Jasudowicza, Toruń 2004, s. 353 i n.).

W dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmowano, że o przewlekłości postępowania apelacyjnego można zasadniczo mówić w przypadku bezczynności sądu drugiej instancji polegającej na niewyznaczeniu rozprawy apelacyjnej, która trwa co najmniej 12 miesięcy (postanowienia Sądu Najwyższego:

z 12 maja 2005 r., III SPP 96/05; z 16 marca 2006 r., III SPP 10/06 oraz z 21 marca 2006 r., III SPP 13/06). Jednocześnie jednak ugruntowane jest stanowisko, że przewlekłość jest pojęciem odnoszącym się do konkretnego zdarzenia, które po wnikliwej analizie należałoby uznać za nadmiernie rozciągnięte w czasie i niezasadnie przedłużające się (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21, oraz z 15 listopada 2022 r., I NSP 322/22). Powyższe oznacza, że standard ochrony prawa do rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki ma charakter zindywidualizowany (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 11 lipca 2019 r., I NSP 48/19; z 6 maja 2020 r., I NSP 34/20; z 10 listopada 2020 r., I NSP 142/20; z 28 września 2021 r., I NSP 145/21; z 14 września 2022 r., I NSP 251/22; z 15 listopada 2022 r., I NSP 322/22). Co do zasady więc przewlekłość jest pojęciem względnym i zawsze musi być odnoszona do konkretnych realiów sprawy i przyjętego trybu postępowania. Należy także nadmienić, że jedynie nadmierne odstępstwa od czasu koniecznego do wykonania określonych czynności sądowych, prac i procedur mogą być uznawane za tworzące stan nieuzasadnionej zwłoki (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 13 lipca 2017 r., III SPP 33/17; z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy, stwierdzić należy, że nie naruszono w niej prawa do sądu w aspekcie rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki.

Postępowanie zostało wszczęte wnioskiem z dnia 13 marca 2023 r. (k. 3), a w dniu 11 maja 2023 roku Sąd Okręgowy wydał postanowienie nakazujące powrót małoletnich dzieci do miejsca stałego pobytu w Danii (k. 168). W dniu 28 czerwca 2023 r. sprawa została zarejestrowana w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie i wpisano ją do repertorium ACa (k. 268). Według raportu z losowania z dnia 26 czerwca 2023 r. wylosowano sędziego referenta (k. 269). Zarządzeniem z dnia 6 lipca 2023 r. wezwano pełnomocnika wnioskodawcy do złożenia właściwego pełnomocnictwa uprawniającego do zastępowania go w tym postępowaniu oraz wezwano uczestniczkę do wskazania, czy ustanawia pełnomocnika z wyboru w sprawie, w przeciwnym razie zostanie ustanowiony pełnomocnik z urzędu (k. 301). Postanowieniem z tego samego dnia umorzono postępowanie wywołane wnioskiem uczestniczki o zwolnienie od kosztów sądowych (k. 302). Pismem z dnia

12 lipca 2023 r. zawiadomiono uczestników o składzie sądu wylosowanego do rozpoznania sprawy (k. 306-309). W dniu 20 lipca 2023 r. wnioskodawca złożył prawidłowe pełnomocnictwo uprawniające do występowania w sprawie (k. 316-317). Zarządzeniem z dnia 25 lipca 2023 r. odpis apelacji uczestniczki i prokuratora doręczono pełnomocnikowi wnioskodawcy (k. 320). W dniu 28 lipca 2023 roku Rzecznik Praw Dziecka zgłosił swój udział w sprawie w związku z czym niezwłocznie zarządzono doręczenie tego pisma uczestnikom postępowania (k. 323). Zarządzeniem z dnia 31 lipca 2023 r. zwrócono się do Okręgowej Rady Adwokackiej w G. o wyznaczenie nowego pełnomocnika z urzędu dla uczestniczki w związku z wypowiedzeniem przez nią umocowania dla dotychczasowego pełnomocnika (k. 328). Zarządzeniem z dnia 4 sierpnia 2023 r. odpisy apelacji doręczono Rzecznikowi Praw Dziecka (k. 335). Pismem z dnia 31 sierpnia 2023 r. Izba Adwokacka zwróciła się z prośbą o wystąpienie do Okręgowej Rady Adwokackiej w W. o wyznaczenie nowego pełnomocnika z urzędu dla uczestniczki postępowania (k. 345). W konsekwencji zarządzeniem z dnia 22 września 2024 roku zwrócono się do Okręgowej Rady Adwokackiej w W. o wyznaczenie pełnomocnika z urzędu (k. 351v). Następnie do akt zostało złożone pełnomocnictwo uczestniczki do reprezentowania jej w tym postępowaniu (k. 354). Postanowieniem z dnia 8 listopada 2023 r. zwolniono ustanowionego dla uczestniczki pełnomocnika z urzędu, zarządzono doręczenie pism pełnomocnikowi z wyboru uczestniczki postępowania oraz skierowano sprawę do wylosowania pozostałych członków składu i do wyznaczenia terminu rozprawy (k. 371). Zarządzeniem z dnia 30 listopada 2023 r. powiadomiono uczestników o składzie sądu wylosowanego do rozpoznania sprawy (k. 383-386), a zarządzeniem, które wykonane zostało w dniu 20 grudnia 2023 r. wyznaczono termin rozprawy na 10 stycznia 2024 roku (k. 389). Na rozprawie pełnomocnik wnioskodawcy cofnął wniosek o nakazanie powrotu małoletnich dzieci do miejsca stałego pobytu, a w konsekwencji Sąd uchylił zaskarżone postanowienie i umorzył postępowanie w sprawie oraz orzekł o kosztach postępowania (k. 409, 411).

Analiza powyższej sekwencji zdarzeń (czynności procesowych) pozwala stwierdzić, że od chwili wpływu sprawy do Sądu Apelacyjnego w Warszawie w dniu 28 czerwca 2023 r. do dnia wydania postanowienia w dniu 10 stycznia 2024 r.

upłynęło około pół roku. Wskazać przy tym należy, iż organizacyjny etap postępowania, który w przedmiotowej sprawie wymagał uzupełnienia przez wnioskodawcę braków formalnych w postaci prawidłowego pełnomocnictwa oraz zapewnienie uczestnicze obligatoryjnego w sprawach o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką za granicę prowadzonych na podstawie Konwencji dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, sporządzonej w Hadze 25 października 1980 roku zastępstwa procesowego, a następnie w postaci właściwego wylosowania składu orzekającego w sprawie apelacyjnej oraz skutecznego wyznaczenia terminu rozprawy apelacyjnej w składzie trzyosobowym, stanowi czasochłonny proces, który jednakże został przeprowadzony w przedmiotowym postępowaniu w sposób stosunkowo sprawny, a przede wszystkim skuteczny.

W aprobowanym w judykaturze Sądu Najwyższego stanowisku Sądu Apelacyjnego w Krakowie wyrażonym w postanowieniu z dnia 1 października 2020 r., II S 6/08 (KZS 2008/11/70), wskazano, że niezwłoczne rozstrzygnięcie sprawy nie jest możliwe ani ze względów organizacyjnych, ani nie byłoby to rozsądne wobec konieczności zapoznania się sędziów z materiałami sprawy, czasu dla ich rozważenia i podjęcia decyzji, wreszcie jej uzasadnienia. Chodzi o to, aby czynności te zabierały odpowiednią ilość czasu, to jest odbywały się bez zbędnej zwłoki, która wskazywałaby na bezczynność sądu lub bezproduktywność jego działań.

Nawiasem, interpretując ustawę o skardze na przewlekłość postępowania poprzez pryzmat przepisów Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.), stanowiących jej podstawową perspektywę interpretacyjną (art. 1 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość; zob. również postanowienie Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2019 r., I NSP 71/18), przyjąć należy, że zasadniczym celem skargi na przewlekłość postępowania jest zapewnienie ochrony uczestnikom postępowania sądowego przed ekscesywnymi opóźnieniami proceduralnymi. Jednocześnie przyjmuje się, że właściwa reakcja na przewlekłość postępowania obejmuje obok stwierdzenia, że doszło do naruszenia prawa do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie, podjęcie adekwatnych środków dla usunięcia skutków przewlekłości (zob. postanowienie Sądu

Najwyższego z dnia 27 marca 2019 r., I NSP 88/18). W sposób oczywisty, cel ten nie może zostać zrealizowany w sytuacji, gdy postępowanie, którego dotyczy skarga, zostało zakończone, co też ma miejsce w sprawie niniejszej.

Całokształt okoliczności sprawy wskazany powyżej przesądza o braku bezczynności Sądu Apelacyjnego w Warszawie w sprawie o sygn. VI ACa 1901/23 i skutkuje oddaleniem skargi wraz z wszystkimi jej wnioskami szczegółowymi.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 12 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość, orzekł jak w sentencji postanowienia.

Elżbieta Karska Tomasz Demendecki Mirosław Sadowski

[MWR]